

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

13. MAJA

STEV. 20

Za jesen in prihodnjo pomlad

Vrtnar mora misliti vedno za več mesecev in celo kar za celo leto naprej. Mnogo je namreč vrtnih rastlin, ki potrebujejo za svoj razvoj daljšo dobo po več mesecev ali celo leto. Nekatere moramo sejati že zdaj, ako hočemo, da bodo zarana spomladi godne za porabo v kuhinji ali za okras vrta.

Zelenjadnih rastlin z dolgo rastno dobo je prav mnogo. Zlasti nekatere kapusnice potrebujejo po 5, 6 mesecev preden so dorasle. Sedaj je čas, da sejemo rožnati ali glavčasti kapus, ki daje pozimi in na pomlad izvrstno prikuho. Sejemo aprila in maja, presajamo na stalno mesto pa junija meseca. Ta po kmetih še malo znana rastlina potrebuje prilično tako zemljo, kakor navadno zelje. Saditi ga moramo pi še bolj narazen. Na 1.20 m široko gredo posadimo dve vrsti po 70 do 80 cm vsaksebi. Ravno toliko pa naj boro razdaljene posamezne rastline druga od druge. Razen tega, da rastline, dokler so še mlade, parkrat okopamo in nazadnje osipamo, ne potrebuje nobene druge nege. Zraste do 80 cm visok. Proti koncu jeseni se začnejo razvijati po stebelu za vsakim listom drobne glavice, ki so za dober oreh debele, ko dorastejo. Dobre sorte, ki rasto v prikladni zemlji, se tako razvijajo, da je vse steblo pol metra na visoko na gosto v obliki vijuge pokrito z glavicami. V toplejših krajih pustijo glavčasti kapus čez zimo kar na gredi, kamor hodijo po potrebi ponj. Glavčasti kapus sadimo navadno za zimsko špinaco, za berivko in tudi še za glavato solato. Ker izpočetka prav počasi raste, sadimo vmes solato, kolerabo ali kako drugo zelenjad, ki je godna, preden se kapus razširi. —

Razen navadnega, poznega zelja in glavčastega kapusa, sejemo in sadimo za zimsko rabo kodrasti ali listnati kapus. Podoben je ohrovtu, samo, da se pri njem listi nikdar ne strnejo v glave. Za mráz je popolnoma neobčutljiv. Užiten je šele tedaj, ko ga opari mráz.

Za pozno jesen in zimo važna zelenjad je podzemeljska koleraba, ki se istotako sedaj seje in pozneje presaja. Razvije se šele proti jeseni. Daje prav dobro prikuho, zlasti v zimskih mesecih, ko tako primanjkuje zelenjadnih prikuh. Pa tudi neka vrsta navadne nadzemeljske kolerabe z imenom golijat, se sedaj seje in potem goji izključno za zimsko uporabo, ker ostane nežna in okusna do pomladi.

Vse našteje kapusnice še sedaj do sredi maja lahko sejemo in junija presajamo.

Julija, avgusta zmanjka glavate solate in poželimo spremembe. Prijetno zameno imamo, ako sedaj maja meseca sejemo prvo endivijo in sicer rumeno poletno; potem pa treba setev ponoviti vsake 2—3 tedne. Za pozno jesensko in zimsko rabo je pa boljša širokolistna zelena endivija.

Radič za pozno jesensko in zimsko rabo sejemo tudi že maja in junija meseca, zlasti če nameravamo pridelati močne korenine za zimsko siljenje.

Kdor hoče imeti tja do zime dobro špinaco, naj posadi sedaj nekaj rastlin novozelandske špinace. Vsaka rastlina mora imeti najmanj en kvadratni meter prostora, ker se močno razraše in razleze na vse strani.

Za presajanje zelene na stalno mesto je sedajle pravi čas. Ker raste izpočetka zelo počasi, posadimo vmes solato.

Črni koren, ki se uživa kakor špargelj, je pri nas še skoro neznana, drugod pa jako čislana zelenjad. Navadno ga sejejo februarja ali marca meseca, potem doraste že jeseni. Če ga sejemo pa sedaj in pozneje, bo dorasel šele drugo leto.

Por, ki smo ga sejali februarja ali marca meseca, sedaj presajamo. Goden bo na jesen. Za spomladno rabo ga pustimo kar v zemlji na gredi, ker je za mráz neobčutljiv.

Debel hren v ravnih 30—40 cm dolgih, gladkih koreninah ne zraste kar sam od sebe. Treba ga je na poseben način gojiti. Za to je tudi sedajle primeren čas. Naberimo centimeter debelih in kolikor mogoče dolgih korenin in jih potaknimo na dobro pripravljene gredici po 40 cm narazen, toda ne navpično, ampak prav plitvo poševno v smeri, kakor tečejo vrste. Tanjši konec, ki bo pognal korenine, naj pride kakih 10 cm globoko, debelejši, kjer bo pognala cima, pa samo 2 cm globoko v zemljo. Poševne luknje delamo s klinom. Zemlja mora biti dovolj vlažna, da se nam ne posipava. Da bodo korenine debele in gladke, je treba med letom (julija, avgusta) vsako korenino odgrebsti, nekoliko privzdigniti iz poševne lege in s krpo oguliti korenino od glave (kjer je cima), do tanjšega konca, ki ima največ korenin. Pustimo samo tiste korenine, ki so prav na koncu. Nazadnje pritismo korena nazaj v prvotno lego in ga zaspemo.

Pa ne samo za zelenjad, ampak tudi za okrasno rastlinje mora vrtnar skrbeti pravočasno. Vzemimo samo nekaj preprostih primerov!

Najkrasnejša jesenska cvetlica, ki jo vsako leto iznova občuduje ves svet, je gotovo krizantema. Na sto in stotisoče neverjetno lepih, orjaških cvetov, največ belih, pa tudi v raznih drugih barvah,

krasi v Vseh svetih grobove po pokopališčih celega sveta. Za vso to bajno krasoto je že sedaj preskrbljeno. Od februarja dalje pa do maja delajo vrtnarji potaknjence iz poganjkov lauskih rastlin, ki so jih prezimili v kakem prostoru, kjer ne zmrzuje. Ti, komaj par centimetrov veliki vršički se v 3—4 tednih okoreničijo in v dobri zemlji zrastejo do jeseni v košate grme, ki nosijo po en sam orjaški cvet. Vzgoje se pa lahko tudi v grme z več cveti, ki so pa zato manjši. Potaknjence od krizantem naredi vsakdo lahko doma brez kakih vrtnarskih pripomočkov. V plitev zabojček denemo čistega peska iz tek (mivke) in vanjo potaknemo prav na gosto vršičke, ki sedaj bujno poganjajo iz korenin lauskih rastlin. Zabojček postavimo kam v senčen kraj na vrtu in skrbimo, da je pesek vedno vlažen. Ko potaknjenci začno rasti, jih presadimo po 30—40 cm vsaksebi na prav dobro, močno gnojno, vrtno gredico. Kako se z njimi naprej ravna, bom opisal pozneje.

Poletne nageljne, ki naj cvetijo drugo poletje, treba sejati maja meseca. Prav tako sejemo nekoliko pozneje (junija, julija) razne dvoletnice, kakor n. pr. mačehe, marjetice, potočnice, zvončnice itd. Vse te cvetlice se morajo do jeseni razviti do neke popolnosti. Cvetelo bodo pa drugo pomlad od marca dalje. H.

Pridelovanje fižola

Celokupna površina, na kateri pridelujemo fižol znaša v Sloveniji približno 1854 ha; na tej površini pridelamo 14.460 q fižola. Pridelek na 1 ha znaša povprečno 7,9 q. Fižol je za nas zelo važen pridelek kot izvrstna in močna hrana, katera vsebuje zlasti mnogo beljakovin, služi zelo dobro za domačo prehrano. Poleg tega pa pride tudi v poštev kot važen izvozni predmet. Cene fižola so vedno še dosti primerne tako, da se njegovo pridelovanje izplača. Zato moramo gledati na to, da bomo tudi v bodoče pridelovali čim več fižola; višino pridelka fižola pa moramo čim bolj dvigniti, in sicer s pravilnim obdelovanjem tako, da bomo imeli od tega res nekaj koristí. Današnji časi so zelo težki; zato mora vsak kmetovalec gojiti samo one sadeže, katere lahko vedno proda.

Fižol spada med rastline metuljnice,

katere imajo to lastnost, da dušik zajemljejo same iz zraka in z njim zemljo bogate; s svojimi koreninami vežejo zračni dušik, kateri se nabira v koreninah in steblih stročnic. Na gomoljih teh rastlin živijo bakterije, ki se hranijo z rastlinskim sokom in presnavljajo dušik katerega zajemajo iz zraka in ki je kot tak za vse ostale rastline neuporabljiv, v vezano obliko, ki služi nato ustvarjanju beljakovine. V tej vezani obliki je poten sposoben za rastlinsko prehrano. Metuljnicam ne smemo zato nikdar močno gnojiti z dušičnatimi gnojili in s hlevskim gnojem, ker vsebuje zadnji istotako mnogo dušika. Ako fižolu močno gnojimo s hlevskim gnojem, zelo bujno raste, kar povzroči pozno zorenje. Kot vse ostale stročnice, vsebuje tudi fižol velike količine beljakovin. Z raznimi raziskovanji je

dognano, da obogatujejo metuljnice v znatni meri zemljo z dušikom; na t ha približno 100—200 kg dušika. Če pomislimo, kako draga so razna dušična gnojila, potem si napravi lahko vsak jasno sliko, koliko vrednost predstavlja ta dušik.

Gledati moramo na to, da bomo sadili tudi v bodoče samo domače vrste fižola. Za naše kraje pride predvsem v poštev rdeči ribničan, nadalje prepeličar ali koks in pa rdeče pisani mandalon. Navedene tri vrste so za prodajo najbolj prikladne in priporočljive. Ribničan daje lepa in debela zrna ter dobre pridelke; v inozemstvu je zelo čistan in zato bo tudi v bodočnosti vedno važen izvozni predmet.

Za seme moramo odbrati samo najboljše blago; v prvi vrsti moramo gledati na enotnost in vzeti semena enake barve, velikosti in oblike. Ako smo opazili, da je začel pridelok v zadnjem času iz kateregakoli vzroka padati, moramo seme zamenjati z boljšim semenskim blagom. Večkrat se prevrže seme vsled medsebojnega križanja raznih vrst. Zato moramo paziti, ako sadimo več vrst fižola, da so vse te vrste ena od druge dovolj oddaljene, da se ne morejo medsebojno oploditi. V času, ko fižol cvete, prenaša veter in razue žuželke prah iz ene vrste na drugo, katere se potem med seboj križajo. Mi pa želimo, da bodo posamezne vrste čim bolj enotne, ker edinole take odgovarjajo najbolj izvoznim svrham in so za prodajo najbolj sposobne, zato moramo križanje preprečiti. Ako sadimo več vrst fižola, morajo biti ena od druge vsaj kakih 50 m oddaljene, da se ne morejo medsebojno oploditi.

Zemljiče, na katerem sadimo fižol, mora biti dobro pripravljeno in brezplevelno. Pri nas sadimo fižol navadno med koruzo in krompir; to pa vsled tega, ker hočemo zemljo dobro izkoristiti in dobiti iz nje čim več sadežev. Da bomo pa dosegli večje pridelke, se bomo morali odločiti za čisto njivsko kulturo fižola, to se pravi, da bomo sadili na eno in isto njivo samo fižol. Zelo praktična je setev fižola z strojem v vrste, katere morajo biti oddaljene eno od druge 50—60 cm; na takih njivah je obdelovanje in pletev mnogo lažja, okopavanje pa se vrši prav lahko z vprežnim orodjem.

Fižola ne smemo saditi prezgodaj, ker je zelo občutljiv proti mrazu; najbolj prikladen čas za to je v začetku maja. Na vsak način moramo počakati, da se zemlja

dovoljno osuši in ogreje. Prezgodnja saditev bi prav nič ne koristila, ker bi se znalo dogoditi, da bi seme vsled prenizke temperature sploh ne kalilo in bi v zemlji segnilo.

Če je zemlja vlažna in spomlad hladna, se saditev fižola zelo zakasni; posebno nevarno je, ako nastopajo slane, proti kateri je fižol močno občutljiv. V nasprotnem slučaju pa, ako je toplo vreme, ne smemo s saditvijo dolgo odlašati.

Kar se tiče gnojenja fižola, je treba predvsem povdariti, da mu moramo v prvi vrsti gnojiti s superfosfatom in s kalijevo soljo, ogibati pa se premočnega gnojenja s hlevskim gnojem. Superfosfat trosimo navadno že pred oranjem, lahko pa tudi pozneje na že preorano zemljo. Na t ha vzamemo približno 250—300 kg superfosfata; naša zemljišča so navadno zelo revna fosforni kislini in vsled tega superfosfat zelo dobro deluje. Predvsem vpliva na boljši razvoj in na hitrejše zorenje zrna. Nič manj ni potrebna 400% kalijeva sol; na t ha potrebna količina kalijeve soli znaša okoli 100—200 kg. Kalij vpliva na boljšo kakovost, trpežnost in večjo množino pridelka.

Za časa rasti napadajo fižol razne bolezni. Zelo pogosto se pojavlja rja, katero povzročajo posebne glivice. Da to bolezen preprečimo, je priporočljivo, da namakamo fižolovo seme 1—2 uri pred saditvijo v 1% zmesi modre galice in apna; glivico, katere se nahaja šestokrat na semenu, z navedeno zmesjo uničimo. Ako je napaden fižol za časa rasti od rje, je isto tako dobro, da ga škropimo z 1% zmesjo modre galice in apna.

Ravno tako nevarna bolezen je pegavost fižolovega stročja; ta bolezen se pojavlja na vseh vrstah fižola. Poleg stročja napada tudi stebila in liste fižola. Ko je stročje še mlado, opazimo na njem rjave lise. Ako se pojavi bolezen takrat, ko je strok še mlad, potem strok na dotičnem mestu popolnoma odmre in glivica napade tudi zrno. Nekatera okužena semena ohranijo svojo kalivost še nadalje; iz takega semena pa se razvijejo rastline, ki včasih že jako zgodaj obolijo na stebelu.

Da se izognemo navadene bolezni, moramo vzeti za seme samo zdrav fižol; posebno pa moramo paziti, da ga ne sadimo nikdar v mokro zemljo. Če pa je seme sumljivo, je dobro, če ga namakamo v raztopini, katero napravimo, ako 100 g bakrenega karbonata raztopimo v 18 l vode; tej

raztopini dodamo še 1 l amonijaka. V tako pripravljene raztopine ga namakamo približno 1 uro. Z ozirom na veliko škodo, ki jo povzroča ta bolezen na fižolu, se navedeni način namakanja fižolovega semena vedno izplača. Razni poskusi pa so dosedaj točno pokazali, da to delo ni brezuspešno.

Pri saditvi fižola se moramo držati na-

čela, da bomo vedno gojili samo domače vrste in pridelovali kolikor mogoče enotno blago; ne smemo pa saditi pomešanega semenskega blaga, ker to samo otežuje prodajo in ni sposobno za izvoz. Sadimo še vnaprej samo domače vrste z izbranim lepim oblikovanjem ter pravilno črtnanim srnjem. Ako se bomo točno po tem ravnali, nam bo uspeh tudi v bodočnosti zajamčen.

Samo od pravočasne košnje je odvisna dobra kakovost sena

Košnja mora biti vedno pravočasna, ako hočemo dobiti dobro in tečno seno; ako to točno upoštevamo, bo imela od tega naša živinoreja brezdvomno veliko korist. Košnja ne sme biti niti prezgodnja in niti prepozna. Dokler trave še niso začele cveteti, košnja vsekakor ni uместna; trava tedaj še ni dorasla in vsebuje mnogo vode. Če tako mlado travo pokosimo, se močno posuši in dobimo jako malo sena, ki pa je sicer zelo dobre kakovosti. Navadno pa se pri nas zgodi, da začnemo s košnjo prepozno, to je tedaj, ko so trave odevetele in gredo že v seme. Tedaj so spravile trave že večji del svojih hranilnih snovi iz steblovja in listov v cvet, plod in seme; za košnjo so že prezrele. Seme in listi, ki vsebujejo veliko hranilnih snovi, odpadejo in tako dobimo manj vredno seno. Res je, da pridelamo na ta način nekoliko več sena, toda isto je vsled tega slabejše kakovosti, tako seno je mnogo manj redilno in težko prebavljivo. Živina ga uživa zelo nerada in mlečnost pri tem zelo trpi. Pozno košeno seno je le malo več vredno kot slama. Listi in stebila izgubijo veliko na redilnih suoveh, ölesenijo in postanejo težko prebavljivi.

Vsled pozne košnje se zelo močno širi travniški plevel, kateri cvete prej kot travę, prej tudi dozori in njegovo seme potem odpade. Travnik postane zaradi tega močno plevelnat. Plevel jako duši detelje in sladke trave, kar v znatni meri vpliva na zmanjšanje pridelka sena. Pa tudi kakovost sena samega je vsled tega mnogo slabša. Iz vsega navedenega sprevidimo kakšno napako napravimo in kako veliko škodo imamo, ako ne kosimo ob pravem času.

Travnike moramo pokositi pravočasno; najprimernejši čas je takrat, ko je ve-

čina trav začela šele cveteti. V tem oziru je posebno merodajna travniška bilnica; to travo mora vsak kmetovalec dobro poznati. Značilno za njo je to, da je zelo velika in jo vsled tega lahko opazimo. Ko je pretežna večina travniške bilnice v cvetu, vemo, da je napočil čas košnje. Detelje in sploh vse trave imajo največjo hranilno vrednost takrat, ko cveto; to je dokazano tudi z številnimi raziskovanji. Seno, pridobljeno s pravočasno košnjo, je mnogo bolj redilno, kot pa pozno pokoseno. Najvažnejše hranilne snovi v krmi tvorijo beljakovine; čim več beljakovin vsebuje krma, tem več je vredna in tudi bolj tečna je. Največ beljakovin vsebuje trava tik pred razcvetom; nato pa začne odstotek istih močno padati, ako pravočasno ne kosimo. Tako je točno dokazano z raznimi raziskovanji, da je vsebovala krma v času, ko je cvetela, 15% beljakovin, prepozno pokosena pa komaj 5%. To nam dovolj jasno dokazuje, kako veliko škodo imamo od tega, ako pravočasno ne kosimo. Odstotek beljakovin močno pada, medtem pa raste odstotek težko prebavljive vlaknine. S tem, da smo z pozno košnjo pridobili nekoliko več sena, nam ni prav nič pomagano; ker vsebuje manj hranilnih snovi, kot pa pravočasno nakoseno, da moramo živini tudi več izkrmiti. Zato moramo gledati v prvi vrsti na kakovost, ne pa na množino sena. Še prav posebno važna pa je pravočasna košnja ne slabih in kislih travnikih. Na takih travnikih uspevajo že tako bolj slabe, trde in kisle trave, ki so zelo težko prebavljive; ako pa poleg tega s košnjo še zastonj nemo, pa postanejo še veliko bolj trde. Tako seno je potem brez vsake prave vrednosti in je boljše, da ga sploh ne kr mimo živini. Pri pravilnem krmiljenju živine moramo gledati predvsem na to, da

ji audimo v krmi zadostne količine hranilnih snovi, katere se spremenijo v njenem telesu v meso, mleko in mast; s slabim senom na teh redilnih snovi ne nudimo v zadostni meri.

Ako seno pravočasno pokosimo, potem trava hitreje odraste in je vsled tega pridelek otave večji. Dobre je, da pokosen travnik polijemo z gnojnico, če jo imamo seveda na razpolago; polivati pa jo moramo vedno ob deževnem vremenu. S tem, da smo polili travnik z gnojnico, znatno pospešimo rast otave. V slučaju pa, da nimamo na razpolago gnojnice, pa je zelo priporočljivo, da potrosimo po travniku nekoliko čilskega solitra. Otava je navadno bolj redilna in lažje prebavljiva, kot pa prvo košeno seno; vzrok leži v tem, ker kosimo otavo navadno bolj zgodaj in bolj mlado.

Ko smo travo pokosili, moramo gledati, da jo hitro posušimo in dobro spravi-

vimo; le tako dobimo prvovrstno seno, v katerem so ohranjene vse hranilne snovi. Večkrat nastopi za časa košnje deževno vreme; tedaj izgubi seno zelo veliko na svoji vrednosti, ker izluži dež iz pokošanih rastlin veliko dragocenih hranilnih snovi. Pokošene trave ne smemo pustiti nikdar predolgo prosto ležati, ampak jo moramo vsak dan sproti spravljati na kupe. Če je vreme negotovo in deževno, nakosimo vsak dan samo toliko, kolikor moremo dobro spraviti.

Dotični posestniki, ki imajo več travnikov in ki jih ne morejo istočasno pokositi, postopajo najboljše tako, da pokosijo najprej one travnike, na katerih je trava najbolj razvita.

Ako bomo vse to točno vpoštevali in se po tem ravnali, bomo dobili brezdvomno prvovrstno seno, kar, bo v prvi vrsti v prid naši živinoreji. C.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Postna juha iz korenja, karfijole in krompirja. Koren operem, olupim in na listke zrežem. Tako zrezan koren pražim na segretem surovem maslu, v katerem sem zarumenila drobno sesekljano čebulo. Koren pražim kakih deset minut. Potem mu pridenem nekaj rožic karfijole in dva oprana, olupljena in na rezine zrezana krompirja. Vse skupaj pražim pokrito pol ure. Med praženjem prilivam po žlici vode, da se praženje ne pripali. Ko sem jed pol ure pražila, jo zalijem z eden in pol litra osoljene peteršiljevke ali juhe iz kosti in kuham še dobre pol ure. Nazadnje pridenem še par žlic kisle smetane, ščeč popra in ono v trdo kuhano jajce, katerega sem drobno sesekljala. Koren in krompir tudi lahko pretlačim, a neobhodno potrebno to ni.

Svinjske zarebernice. Svinjske zarebernice razrežem na posamezne kose, jih dobro potolčem in osolim. Potem jih spečem prav hitro na razbeljeni masti, odišavljeni z narezki čebule. Ko so zarebernice na obeh straneh lepo zarumenele, jih položim na surov, na listke zrezan krompir, ki sem ga naložila v razgreto mast v kozici. Površino potrese s ses-

kljanim zelenim peteršiljem in pridenem žlico kisle smetane. Jed zalijem v toliko, z juho ali kropom, da pokriva krompir. Kozico trdno pokrijem in pražim zarebernice dobre pol ure, to je toliko, da se krompir zmečča. Na mizo jih dam s kislim zeljem, repo ali pa s kakršnokoli solato.

Sirovi krofi. Najpoprej postavim kvašček iz dveh dkg kvasa, žlice mleka in pol žlice sladkorja. Vshajan kvašček pri-mešam zmesi iz tehle snovi: Četrť litra mlačnega mleka godljam z enim celim jajcem in enim rumenjkom. Potem pridenem za oreh surovega masla, prav malo soli, žlico sladkorja in dve pesti zribanega domačega sira. Ko je vse dobro zmešano, pritresem četrt litra moke, zmešam snovi v testo in testo stepam kakor za navadne krofe. Stepeno testo pokrijem s snažnim prtičem in postavim na toplo, da vzide. Vzhajano testo stresem na desko ali na prtič, razvaljam za prst na debelo ter zrežem z obodcem kot krofe. Ko so se krofi dvignili, jih ocrem na razbeljeni masti. Še gorke potresem na obeh straneh s sladkorjem.

Majnikovo vino. Po gozdovih raste dišeča perla (Waldmeister). Te natrgan preden se razcvete. Perlo položim za nekaj časa v senco, da zvene. Ko je zvarena jo pridenem litru belega vina. Vi-

sem osladila s pet in dvajset dkg sladkorja. Za pol ure je pijača pripravljena za uporabo. Ako pridenem pijači polovico na listke zrezane pomaranče se ji okus znatno zboljša. Ako pijača dalj časa stoji se ji prijeten vonj zmanjša.

Ocvrto cvetje. Bezgovo cvetje osnažim operem v mrzgi vodi, denem na rešeto, da se odteče. Cela jajca dobro raztepem in malo osolim. Cvetje primem za pecelj, pomočim v jajce in ocrem na razbeljeni masti.

Točnost v gospodinjstvu

Točnost je dobra lastnost, ki je potrebna vsakemu človeku, ki hoče da dobro izhaja in da ne kratki časa niti sebi, niti drugim. Točna pa mora biti tudi gospodinja, ker si s tem prihrani čas, marikako nejevoljo in jezo.

Mati mora biti točna zaradi sebe in svojih otrok. Že v zgodnji otrokovi mladosti je potrebno, da ga navadi na red in točnost. Če je mati vajena gledati na uro in hraniti dete natančno ob določenih urah, bo to gotovo v prid detetovemu zdravju in njej sami, ker bo otrok zdrav in bo z njim mnogo manj težav, kakor z otrokom, ki dobi jesti, kadar poželi. Ako ga pa mati ni od začetka navadila na točnost in mu je dala jesti, kadar je imela slučajno čas, se to kmalu maščuje na razne načine. Če we prej, se pokažejo posledice netočnosti takrat, ko mora otrok v šolo in je točnost glede obedov neizogibna. Kjer je zajtrk za otroke prepozno kuhan in je treba potem še iskati knjige, zvezke, nogavice ali čevlje, tam je po nepotrebnem mnogo razburjanja pri materi in otrocih. Če doma ni nobene točnosti, prihiti otrok v šolo zadnji trenutek, je ves zbeغان in nemiren, kar gotovo ni v prid njegovemu zdravju in napredku v šoli.

Kako vse drugače pa je v družini, kjer vlada točnost in red. Zvečer ima učence ali učenka iz take hiše pripravljene vse knjige in druge potrebščine v šolski torbi; mati poskrbi tudi za to, da je v redu njegova obleka in da je zjvtraj pripravljen zajtrk v pravem času. Prav je tudi, če mati zajtrkuje z otroci v miru in počasi.

Dobra navada je za gospodinjico, da izračuna, koliko časa rabi za to ali ono gospodinjisko opravilo. Na podlagi teh dognanj si delo za ves dan veliko lažje razporedi. Če izvrši posamezna opravila

točno ob svojem času, bo bolje izhajala s časom in si bo morda delo uredila celo tako, da ji bo ostalo 5 ali 10 minut, ko bo lahko sedla ter nekoliko počila ali pa malo pogledala časopis. Ali je že katera gospodinjska poskusila, kaj vse se lahko napravi v kratkem času petih minut? Če se ne držimo nobenega določenega časa za posamezna gospodinjiska opravila in odlašamo z njimi, smo v vedno večji zagati in v resnici nismo nikoli gotovi.

Napačno je tudi mnenje, da bomo pravočasno gotovi, ako pomaknemo uro naprej. Kaj kmalu namreč začnemo računati s tem, da je ura 20 minut spredaj, ali pa na to pozabimo, kar nas zopet spravi v zmešnjavo in nam hodi napoti.

Še en primer za netočnost! Prijateljica ima priti ob 4 popoldne na kavo. Vse je pripravljeno. Miza pogrnjena, kava kuhana — toda prijateljice od nikoder. Čakamo deset, dvajset minut, pol ure. Kava postane mrzla, pa tudi naša dobra volja je pri kraju. In medtem časom, ko čakamo na netočno prijateljico, se prav za prav ne moremo lotiti nobenega dela. Čas je izgubljen in dobra volja tudi. Kako prijetno pa je, če je gost točen in nas preseneti, ko ravno skončavamo zadnje priprave in nam ni treba nič čakati nanj.

In še nekaj! Dogodi se, da imamo kako nujno pot, kjer hočemo biti točni. Toda v tem, ko se odpravljamo od doma, vstopi nenadoma znanka ali prijateljica. Kaj storiti? Sedeti kakor na žerjavici in čakati, kdaj bo odšla? V takem primeru lahko vedno omenimo, da moramo oditi; obenem jo lahko poprosimo, če nas hoče malo spremiti.

Ako stremimo za tem, da smo točni, imamo vedno prijetni občutek, da ne pustimo čakati družine na kosilo ali večerjo, da pridemo povsod pravočasno, ker smo šli pravočasno od doma. Kjer je doma točnost, tam je jed ob pravem času na mizi, otroci pravočasno v postelji in čas nam povsod dosti več zaleže. Točnost pomaga gospodinjji, da pičlo odmerjeni čas nam povsod dosti več zaleže. Točnost za dobro voljo in nudi dober zgled vsej družini.

VELIKA RAZSTAVA MALIH ŽIVALI

rejcev Kamniškega okraja bo v času od 21. do 25. maja 1936 v Grobljah pri Domžalah. Oglejte si razstavo, kjer boste imeli priložnost poučiti se o koristih umne reje malih živali. Vstopnina 1 Din.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska devizna borza. Na denarnem trgu je bilo v zadnjem tednu le malo znatnejših sprememb, edino nemška marka stalno nazaduje. V zasebnem kliringu so plačevali inozemske devize po naslednjih cenah: angleški funt 250 din, nemška marka 15.45 din, avstrijski šiling 9.15 din, španska pezeta 6.85 din, grški bōni 0.51 din. — Uradni tečaji z dodatkom od 28.5% so notirali: angleški funt 218.08 din, ameriški dolar 45.68 din, holandski goldinar 29.88 din, nemška marka 17.65 din, švicarski frank 14.28 din, belgijski belga 7.48 din, francoski frank 2.89 din, češka krona 1.82 din.

g Francoski frank v nevarnosti. Volitve na Francoskem so prinesle zmago levičarskim strankam, socialistom in komunistom, s tem pa negotovost glede franka in nervoznost kapitalistov. V tednu po volitvah je bilo dvignjenega zlata iz Narodne banke za dve milijardi frankov. Francoski varčevalci se bojijo za svoj denar ter ga dvigajo in rajši drže doma ali pa ga nosijo v druge države, nego bi ga pustili v bankah. Smatrajo, da je 30—40 milijard zlata in bankovcev odtegnjenih iz prometa in spravljenih. Francozi tudi ne kupujejo več državnih papirjev, ker ne zaupajo državnim finančnim politikim. Sedaj pričakujejo vsi, kaj bo ukrenila nova vlada, da zopet pritegne ta skriti denar k narodnemu gospodarstvu. Vprašanje je torej, če si bo znala z primernimi ukrepi pridobiti zaupanje naroda, ki je vsled tako izpadlih volitev omajano. Da zadrži zlato, je francoska Narodna banka zvišala diskontno obrestno mero od 5 na 6%. Upajo, da bo to zadostovalo, da preneha beg zlata iz Francije.

CENE

g Izboljšanje svetovnega gospodarstva. Nemški zavod za proučevanje svetovne konjunktore navaja v svojem četrtem poročilu, da se kaže splošno izboljšanje svetovnega gospodarstva. Zasebna investicijska delavnost narašča in s povečanimi dohodki pri tem potrošnja. K temu mnogo pripomorejo izdatki za oboroževanje držav, ki največ pripomogajo k izboljšanju konjunktore. Povpraševanje industrijskih dežel narašča, zato so tudi cene kmetijskim pridelkom dovolj visoke, čeprav se je kmetijska proizvodnja zvišala. Sankcije

se v splošnem le malo občutijo; največ pa ovirajo Jugoslavijo in Romunijo, da ne moreta izkoristiti današnjega, precej ugodnega svetovnega gospodarskega položaja.

g Cena krompirju nazaduje. Navada je, da pade cena krompirja takoj, ko so ga pridelovalci posadili. Vsled ugodnega vremena se je letos to zgodilo precej zgodaj, zato mu je na zadnjem ljubljanskem krompirjevem sejmu cena precej nazadovala; vzlic temu ga je ostalo precej neprodanega. Na trg v sredo je bilo pripeljanih blizu 50 voz starega krompirja, od katerih je pa še ob dveh popoldne ostalo 20 voz neprodanih. Cene krompirja so bile od 75—85 par za kg. Pa še ta se bo težko držala, ker že novi krompir stane 5—6 din kilogram. — Ostale zelenjave je bilo na trgu obilo. Kumare so bile po 12 din kg, grah v stročju po 6 din, ostala zelenjava zelo poceni. Tudi cvetja, zlasti tulipanov, je bilo vse polno.

g Žitno tržišče. Ugodno stanje ozimnin še vedno pritiska na žitne cene; povpraševanja je malo, kupuje se le sproti pri stalno padajočih cenah, ki so pri pšenici dosegle že 150 din, medtem ko so še pred mesecem dni bile nad 160 din. — Novosadska žitna borza beleži sledeče cene za 100 kg blaga: Pšenica bačka in sremska 132—134 banatska 151—155, bačka ladja Tisa 159—141, ladja Begej 158—140, slavonska 156—158 din. Koruza bačka, sremska in slavonska 99—100 din. Moka bačka in banatska 0g in 0gg 220—250, št. 2 200—210, št. 5 180—190, št. 8 102.50—150 din. Vzlic nizkim cenam je prometa primeroma malo.

ŽIVINA

g Ptujski živinski sejem 5. t. m. Ta sejem, prvi v maju, je bil dobro obiskan in tudi kupčija je bila živahna. Prigon je znašal 69 volov, 273 krav, 15 bikov, 68 juncev, 94 telic, 8 telet in 145 konj, skupaj 667 glav živine. Od teh so prodali 202 glavi. Cene se od zadnjega sejma niso bistveno izpremenile ter so beležile za 1 kilogram žive teže kakor sledi: voli 2.50—3.50, krave 1.25—3.30, biki 2.15—4, junci 2.75—5, telice 2.75—4, teleta 4.75—5 din. Cene konjem so nekoliko poskočile in so jih prodajali po kakovosti od 500—4000 din enega, žrebeta pa od 1000—1800 din. Evagon konj je bil prodan v sosednjo Istrijo.

PRAVNI NASVETI

Povrnitev stroškov. Š. Z. Niste povedali, kaj želite zvedeti o povrnitvi stroškov, na katere je bil obsojen nasprotnik, ki je pretepel vašo hčer. Morda nasprotnik nima nobene imovine. Če je tako, boste morali pač čakati, da bo kaj imel in ga nato zarubiti. Kdor pa nič nima, mu ni mogoče ničesar vzeti, četudi je obsojen na plačilo.

Dovoljenja za beračenje. V. S. Pritožujete se čez številne prosjake, ki prihajajo iz drugih pokrajin in se izkazujejo z različni potrdili občin in okrajnih glavarjev. Vprašate, če sme občina tujim ljudem izdajati dovoljenje za beračenje. — Občina sme izdati dovoljenje samo ob elementarnih neizogodah (požar, povodenj itd.), in to samo tedaj, če ni v dotični občini sedeža okrajnega glavarstva (načelstva) in samo če so z neizgodo prizadeti njeni lastni občinarji in samo za svoje območje. Ne sme pa občina tujcem dovoljevati beračenja. Drugače pa sme dajati odobritev za beračenje obče upravno oblastvo prve stopnje, t. j. okrajno glavarstvo. V krajih, kjer imajo državno krajevno policijo, daje odobritev državno krajevno policijsko oblastvo. Tudi okrajno glavarstvo ali policija more dati odobritev samo za svoje območje. Odobritev za več upravnih območij na ozemlju banovine pa daje ban. Odobritev za beračenje se daje poedincem samo izjemoma in praviloma samo za domačo občino prosilca. Samo v izjemnih primerih se dovoli nabiranje tudi v območju sreza ali banovine. Iz tega vidite, da je tujcem prav težko dobiti dovoljenje za beračenje po vaši občini. Odobritev se daje za točno določen čas, ki ne sme biti daljši od enega leta.

Banovinska davčina na dedščine. A. K. Na državno osnovno takso (procenti) od dedščin se pobira banovinska doklada v višini 20%. Pri dedščinah, ki so oproščene državne takse (v prvem kolenu krvnega sorodstva do 100.000 Din), se pobira samostojna banovinska taksa v višini: a) 1% od čistega pripadka nad 20.000 Din do všteti 50.000 Din, b) 2% od čistega pripadka nad 50.000 Din.

Banovinska taksa od prenosa nepremičnin. P. T. Tudi v tekočem proračunskem letu se mora plačevati od vsakega prenosa nepremičnin poleg državne takse tudi 2% na banovinska taksa. Od prenosov nepremičnin, ki s tem postanejo ali pa ostanejo predmet dopolnilne prenosne takse, se ta taksa ne pobira. Prav tako se ne pobira taksa od odstopov nepremičnin za javne cestne namene, če se izvrši odstop brezplačno ali proti odškodnini, ki ne presega polovične vrednosti odstopljenega zemljišča in je ta okolnost potrjena po finančnem oddelku kraljevske banke uprave. Od prenosa kmečkih nepremičnin na kmeta med živimi

(s pogodbo) se pobira polovica gornje takse, ako so odsvojitelji in pridobitelji med seboj sorodniki v prvi črti ali so s takimi omejeni ali zaročeni isto velja za prenose kmečkih nepremičnin med možem in ženo, kakor tudi med ženinom in nevesto z ženitovanjsko pogodbo. To takso pobirajo oblastva in uradi, ki pobirajo državno takso od prenosa nepremičnin.

Kdo je dolžan plačati kazensko takso od nekolkovanih listin? M. C. Graditelj hiše vam je izdal več potrdil o prejemu plačila, ki niso bila kolkovana. Ta potrdila so prišla v roke finančnim organom in vam je sedaj davčna uprava naložila plačilo redne in kazenske takse. Vprašate, če ni graditelj dolžan plačati takse. — Po postavi mora stroške za pobotnico trpeti upnik, ako ni drugače dogovorjeno. Po tem predpisu bi bi morali zahtevati od stavbenika kolkovane pobotnice. Če pa finančna oblast najde nekolkovane listine, naloži po predpisih taksnega zakona plačilo redne in trikratne takse lastniku listine. Le tedaj, če od lastnika listine te takse ni mogoče iztirjati, jo mora plačati izdajatelj listine.

Taksa od gradbene pogodbe. P. U. Za pogodbe, s katerimi se podjetnik zavezuje, da komu kaj dobavi za pogodbeno ceno ali da izvrši kakšen posel (n. pr. da zgradi stavbo), se mora plačati taksa, kakor na kupno pogodbo, t. j. 1%. Vse priloge take pogodbe, kakor načrti, proračuni itd. se morajo kolkovati s kolkom za 5 Din.

Kdaj je edini hranitelj stalno oproščen službe v kadru? S. M. P. Mladenič, ki je bil sicer potrjen, vendar kot edini hranitelj družine začasno oproščen vojaške službe, ostane oproščen in mu ni treba služiti v kadru, če ima tudi še po dovršenem 29 letu starosti pogoje za oprostitvev.

Služba pri orožnikih. I. M. Nameščanje orožnikov spada v delokrog vojnega ministra. Da se kdo sprejme v orožništvo, je treba, da je naš državljan; da je odslužil rok v stalnem kadru v glavnih vrstah orožja, vojske ali mornarice; da je telesno in duševno zdrav in najmanj 164 cm visok; da je samski ali vdovec brez otrok ali sodnijsko ločen od žene brez otrok; da je neoporečnega vedenja in neomadeževane minulosti; da ni strejši od 30 let; da je zmožen čitanja in pisanja. Ne moremo vedeti, če vas bodo sprejeli. Prošnji je priložiti listine, s katerimi dokažete, da imate vse pogoje za sprejem v orožniško službo.

Priposestovana pot. B. I. O. Po smrti gospodarja-mejaša je njegova žena zasadila na parceli, po kateri ste 30 let vozili, drevesa, tako da so vam s tem vožnje na njivo onemogočene. Če imate zanesljive priče za to, da ste res 30 let nemoteno vozili po sedovi parceli na vašo njivo, potem povejte sosedu, naj vam odstrani ona drevesa, ki ovirajo priposestovano vožnjo, sicer da jo boste tožili in bo morala pravdo zgubiti.